

חודש אדר

ברך עלינו – חיים טובים ברוחניות וגשמיות

י"ב ברכות אמצעיות של תפילת שמונה עשרה כנגד י"ב חודשי השנה

(זוהר הקדוש)

א. לפי סדר זה, הברכה החמישית מתחילת שמונה עשרה, "בְּרַךְ עֲלֵינוּ", מכוונת כנגד החודש החמישי מתחילת השנה, חודש אדר. ויש לבאר את הקשר בין ברכת "בְּרַךְ עֲלֵינוּ", לחודש אדר.

במסכת מגילה (יז, ב) נתבאר הטעם לסדרן של הברכות האמצעיות בתפילת שמונה עשרה: "ומה ראו לומר ברכת השנים בתשיעית, א"ר אלכסנדר, כנגד מפקיעי שערים, דכתיב (תהלים י, טו) שֶׁבֶר זְרוּעַ, ודוד כי אמרה בתשיעית אמרה". ופירש רש"י: "אלו המייקרים את התבואה ומפקיעים את השער, שרוב דעתם לעניים הוא, וקא בעי דוד רחמי עלה דמילתא שבור זרוע רשע ותן שובע בעולם". "מפקיעי השערים" הם הרשעים המוכרים המנצלים את מצוקת העניים שרוב מחייתם בתבואה, למכור את התבואה במחירים מופקעים, ולעשוק אותם. ולכן נקבעה הברכה על הפרנסה בברכה התשיעית בתפילת שמונה עשרה, כי דוד המלך כבר הזכירם במזמור התשיעי ובמסכת ברכות (ט, ב) מבואר כי מזמורים א' וב' בתהלים נחשבים כמזמור אחד, ולכן מזמור י' שבו נאמר הפסוק "שֶׁבֶר זְרוּעַ", נחשב כמזמור ה"תשיעי".

ואמנם צריך ביאור בפשר הדבר, מדוע "הפקעת השערים" כל כך חשובה ויסודית במהות הברכה, וענין זה הוא עיקר הסיבה מדוע נקבעה הברכה במקומה בסדר תפילת שמונה עשרה.

כמו כן יש לבאר מה משמעות המספר "תשע", וקביעת ברכת "ברך עלינו", כברכה התשיעית בשמונה עשרה.

המאורעות המרכזיים בחודש אדר הם פורים וקריאת ארבע הפרשיות, ויש להבין מה הקשר בין פורים וקריאת ארבע הפרשיות, לברכת "ברך עלינו".

כידוע, מזל חודש אדר הוא דגים. ובספר פרי צדיק (ראש חודש אדר, אות ו) מובא בשם ספר שערי אורה כי "חודש אדר כנגד שבט נפתלי", ויש לבאר את הקשר בין מזל דגים ותכונתו של נפתלי, לברכת "ברך עלינו".

תוכן הבקשות בברכת "ברך עלינו"

ב. במטבע ברכת "ברך עלינו" המכונה "ברכת השנים" יש להתבונן:

- בסידור אוצר התפילות (פירוש עין תפילה) כתב: "הלשון הזו [ברך עלינו], לא מצאתי לו חבר. ופירושו ברך לנו, למעננו, בשבילנו". ואמנם לכאורה הניסוח היותר נכון היה צריך להיות "ברך אותנו" או לחילופין "ברך ה' אלקינו את השנה הזאת", ומה פשר לשון הבקשה "ברך עלינו את השנה הזאת".
- בברכת מחיה המתים אנו מזכירים את "גבורות" הגשמים בלשון "משיב הרוח ומוריד הגשם", ואילו בברכת השנים מבקשים "ותן טל ומטר לברכה". ויש להבין מה ההבדל בין "גשם" ל"מטר", ומדוע בברכת השנים אנו מבקשים "מטר" ולא "גשם".
- בברכת השנים אנו מבקשים להתברך שלוש פעמים: [א] ברך עלינו ה' אלקינו את השנה הזאת, ואת כל מיני תבואתה לטובה. [ב] ותן טל ומטר לברכה [או ותן ברכה] על פני האדמה ושבוענו מטובה. [ג] וברך שנתנו בשנים הטובות לברכה. ויש לבאר את פשר הכפילות.
- הרא"ש כתב בתשובותיו (כלל ד סימן ב) שהנוסח הראוי בברכה הוא: "ושבענו מטובך", והכוונה כלפי הקב"ה, שישביענו מטובו הגדול, כדבריו: "ולא שמעתי ולא ראיתי מעולם כי אם ושבוענו מטובך, וקאי על הקב"ה ולא על השנה, והמשנה הפסיד".
- אבל בבאיור הגר"א (אורח סוף סי' רמא) כתב: "בברכת השנים ושבוענו מטובה, וקאי על ארץ ישראל". והיינו שהבקשה היא שהקב"ה ישביענו מטובה של ארץ ישראל. ויש להבין את פשר שינויי הנוסחאות.

☆ ☆ ☆

ברכת ברך עלינו – כוללת את כל צרכי היחיד

ג. הברכות האמצעיות בתפילת שמונה עשרה מחולקות לשנים, שש הברכות הראשונות הם בקשות על "צרכי היחיד", ואילו שש הברכות האחרונות הם בקשות על "צרכי הרבים", כדברי האבודרהם (סדר שחרית של חול, עמ' ק) בשם ריב"א: "י"ג ברכות אמצעיות [כולל ברכת למלשינים, שתוקנה לאחר זמנם של אנשי כנסת הגדולה] הם ששה כנגד ששה, ושומע תפילה כנגד כולם. שש הראשונות באדם עצמו. פתח בחונן הדעת שהוא עיקר האדם, ואחר כך ישאל סליחה ומחילה על אשר חטא ומרד, ואחר

ר ין שער ח - חודש אדר כצבי סה

כך ישאל להצילו מצרותיו ומשונאיו, ואחר כך לרפאות גופו ואיבריו אשר הם חולים בעוונותיו, ואחר גאולת נפשו ורפואת גופו שואל על הפרנסה. ולאחר ששאל **ששה בצרכי היחיד**, חוזר לשאול **בצרכי הרבים**.

והנה ידועים דברי האבודרהם ש"ברכת שומע תפילה כנגד כולם". וחשבתי לומר, שכשם שברכת שומע תפילה היא כנגד כל הבקשות בתפילת שמונה עשרה, כך גם ברכת השנים, החותמת את שש הברכות הראשונות של שאילת "צרכי היחיד", היא כנגד כל שש הברכות הראשונות של שמונה עשרה, וכוללת את כל "צרכי היחיד".

והדברים מבוארים בהקדם תמיהתו של ידידי רבי דוד קאהן, רב בית המדרש גבול יעבץ בניו יורק, בספרו משאת כפי (שמונה עשרה, עמ' עז) מדוע אנשי כנסת הגדולה לא קבעו בתפילת שמונה עשרה ברכה מיוחדת לבקש **חיים**: "יש לתמוה שלא מצינו שום ברכה [בשמונה עשרה] לחיים, אע"ג דלכאורה עיקר בקשה הוי לבני חי ומזוני. ועי' בלשון הרמב"ם (הלכות תפילה פ"א ה"ד) ואמצעיות יש בהן שאילת כל הדברים, שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש ולצרכי הציבור כולם".

וביאר רבי דוד קאהן: "ואולי יש לפרש על פי הגמרא בתענית (ה, א) דכי יהיב רחמנא שובע, לחיי הוא דיהיב, שנאמר פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון. וממילא נכללת בקשה זו [לחיים] בבקשת הפרנסה". והיינו, מכיון שהחיים תלויים בפרנסה, נכללת הבקשה לחיים בבקשה לפרנסה בברכת השנים.

ואם כן, נמצא שברכת השנים, המסיימת את שש הברכות ה"אמצעיות" הראשונות, ששואלים בהם את "צרכי היחיד", כוללת את כל הצרכים, שהרי הבקשה לחיים כוללת את הכל.

ברך עלינו את השנה ואת כל מיני תבואתה – הצרכים הנדרשים לקיום החיים הגשמיים והרוחניים

ד. ומצינו בזה תוספת עומק בדברי רבי משה בן מכיר בספרו סדר היום: "ובתוך הפרנסה אנו מבקשים חיים מאת הבורא יתברך ויתעלה, כי עיקר המזון והפרנסה אינו להתהנות מן העולם, אלא כדי שנחיה לעבוד את ה' אלקינו ונעסוק בתורתו ונקיים מצוותיו, כי זה כל האדם, להכין עצמנו להיותנו בריאים וחזקים, כדי שנוכל לעבוד עבודה שלימה הגונה, ולא שנהיה חלושים וחולים ומתים ברעב". ה"חיים" האמיתיים, הם כמובן, עבודת השי"ת בקיום התורה ושמירת מצוותיה. ולכן בקשת הפרנסה בברכת השנים, היא בעצם בקשה למנוחת הנפש והרחבת הדעת הנצרכים

לאדם לעבודת בוראו. והפרנסה המרווחת, מסירה את הטרדות והמפריעים לעבודת השי"ת. וכדברי רבי צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק, בחוקתי אות י) "ברכת השנים, גם כן עיקרה על צורך הנפש". והאדמו"ר מסוכטשוב הביא בספרו שם משמואל (ראש השנה תרע"ו) בשם זקנו האדמו"ר מקוצק "כאשר השנה מבורכת, היא מבורכת בכל דבר ואפילו ביראת שמים".

אמור מעתה, ברכת השנים אינה ברכה עם בקשה "פרטית" ומסויימת, אלא ברכה "כללית", הכוללת בתוכה את כל "צרכי היחיד", משום שבקשה לפרנסה טובה, היא בקשה לחיים גשמיים ורוחניים. חיים גשמיים, כי למעשה כל מציאות החיים הגשמיים תלויה בפרנסה. וחיים רוחניים, כי הפרנסה הטובה מאפשרת את התנאים הנאותים לקיום התורה ויראת שמים, וכל "צרכי הנפש".

ולפי זה ביאר האדמו"ר מליובאוויטש (התוועדויות תשמ"ה, ח"א עמ' 171) כי בבקשה מהקב"ה שיברך "אֶת הַשָּׁנָה הַזֹּאת וְאֶת כָּל מִיַּי תְּבוֹאֲתָהּ לְטוֹבָה", יש מובן נוסף: "ענין התבואה כולל כל עניני הפרנסה, פרנסה רוחנית ופרנסה גשמית".

ונראה כי בשל כך נוסח הבקשה הוא "בְּרַךְ עֲלֵינוּ", ולא "ברך אותנו" או "ברך ה' אלקינו את השנה הזאת", כי הבקשה לא מצטמצמת רק לאדם עצמו, אלא לכל תחומי חייו – ברוחניות וגשמיות. ולכן מבקשים שהקב"ה יברך "עֲלֵינוּ אֶת הַשָּׁנָה הַזֹּאת", בפרנסה הכוללת את צרכי הגוף וצרכי הנפש.

ברכת השנים – הברכה התשיעית – הכוללת את כל צרכי האדם – כנגד מפיקעי השערים

ה. לאור המבואר לעיל נבין את עומק ענין "הפקעת השערים", שבגללו נקבעה ברכת השנים כברכה תשיעית בתפילת שמונה עשרה.

ונקדים מדברי המהר"ל (חידושי אגדות, סוטה מט, א) שביאר את משמעות המספר עשר המסמל את החלק האלוקי בבריאה, לעומת המספר תשע המסמל את הבריאה הגשמית, וז"ל: "כי העשירי אשר הוא מפריש הוא נגד העצם שהוא העיקר. כי העצם הוא אחד, ותשעה מקריים. וצוה השי"ת שהאדם יקח תשעה חלקים, וחלק אחד יתן אל השי"ת. לומר, המקריים שאינו עיקר שייכים לאדם, אבל אל השי"ת שהוא עיקר, שייך העשירי, אשר הוא נגד העצם והעיקר".

המספר תשע מסמל את הבריאה הגשמית על תכונותיה המוגבלות, בהיותה זמנית ונתונה למקריות ושינויים תכופים. בניגוד למספר עשר המסמל את החלק האלוקי הגנוז

ר ין שער ח - חודש אדר כצבי סז

בבריאה, "העיקר", אשר אינו נתון לכל שינוי, בהיותו נצחי. ולכן הפרשת ה"מעשר" היא בנטילת החלק העשירי - לומר שתשעת החלקים הראשונים הם חולין, מציאותם גשמית ברת חלוף, ורק העשירי הוא ה"עיקר" המקודש.

והנה כפי שנתבאר לעיל, ענין "הפקעת השערים" הוא ביטוי לרשעות ולניצול מצוקת העניים שרוב מחייתם בתבואה, למכור את התבואה במחירים מופקעים, ולעשוק אותם. ונראה כי בשל כך נתנו חז"ל משמעות יסודית כל כך ל"הפקעת השערים" במהות "ברכת השנים", כי הפקעת שערי התבואה, היא חיסול מוחלט של אפשרות הקיום של העניים, שהרי התבואה היא בסיס כל הצרכים הגשמיים של האדם, וללא תבואה אין כל אפשרות לחיים. וחז"ל למדו על חיוניות הפרנסה לקיומו של האדם, מתפילתו המיוחדת של דוד המלך כנגד מפקיעי השערים "שְׁבַר זְרוּעַ רֶשַׁע וְרַע תְּדַרוֹשׁ רֶשַׁעוֹ בְּלִ תְּמַצָּא". דוד המלך מצא לנכון להתפלל למיגור תופעת מפקיעי השערים, העושקים את פרנסת העניים, כי בפרנסה טמון סוד קיומו וחיותו של האדם, וללא פרנסה טובה, אין לו כל מציאות גשמית ורוחנית. ומכאן למדנו, כי התפילה להקב"ה שיברך "אֵת הַשָּׁנָה הַזֹּאת וְאֵת כָּל מִינֵי תְבוּאֹתֶיהָ לְטוֹבָה", בפרנסה ברווח, היא המפתח לכל צרכי האדם.

ומעתה מבוארת היטב קביעותה של הברכה על הפרנסה דווקא בברכה התשיעית בתפילת שמונה עשרה, כי המספר תשע, מבטא את הבריאה הגשמית על תכונותיה המוגבלות. ועל כן אין יותר מתאים מהברכה התשיעית, לבקש בה על הפרנסה הגשמית, המאפשרת את התנאים הנאותים לקיום התורה ויראת שמים, וכל "צרכי הנפש".

וממוצא הדברים מבואר מדוע בברכת השנים מבקשים "מָטָר", לעומת ברכת מחיה המתים שמזכירים את גבורות "הַגֶּשֶׁם", על פי דברי ערוך השלחן (אר"ח סימן קיד סע' ב) בביאור ההבדל בין "גשם" ל"מטר" - "גשם מיקרי כשיורדים מן השמים כשהם למעלה, כדכתיב (קהלת יא, ג) אם ימלאו העבים בשמים, ובמבול כתיב (בראשית ח, ב) ויכלא הגשם מן השמים. ומטר הוא תמיד סמוך לארץ, כדכתיב (דברים יא, יד) מטר ארצכם. ולכן בהזכרת הגבורות אומרים גשם, שלמעלה הם עיקר הגבורות. ובשאלה שמבקשים שיתן על פני האדמה, קבעו לומר מטר". ה"מטר" הוא השפעת המים על האדמה סמוך לארץ, בניגוד ל"גשם" שמובנו המים בהיותם עדיין בעבים המצויים בשמים. ומאחר ובקשת הפרנסה היא המפתח לחיים על פני האדמה, מבקשים "מטר".

ברך עלינו – ברכה הכוללת בחינות עולם, שנה ונפש

ו. בספר יצירה (פ"ו מ"א) מבואר שכל המציאות הגשמית מתגלה בבריאה בבחינות – "עולם, שנה, נפש". עולם הוא המקום, שנה היא הזמן, ונפש הם הנבראים בעולם.

ונראה כי בברכת השנים, הכוללת את כל צרכי האדם, אנו מבקשים מהקב"ה שיברך אותנו בכל הבחינות – "עולם, שנה, נפש", ונבאר את הדברים.

הגר"א כתב בספרו אדרת אליהו (בראשית ד, יב) וז"ל: "האדמה היא בצורת האדם בעל רמ"ח איברים ושס"ה גידים. וכל ענייני האדם, ושפע הנשפע לה ולחיותה, הוא בדמיון הנשמה. ונשמה עיקרה במח ולב, ומשם מתפשטת לכל המקומות, והמקבל השפע תחילה באדם הוא הפנים. וכן הוא בארץ, והמקומות הראשונים הוא גן עדן וארץ ישראל והם כפנים האדם, וזהו שאמר קין (בראשית ד, יד) הן גרשת אותי מעל פני האדמה". ומבואר בדבריו, כי יש הקבלה בין האדמה לאדם. וכשם שהשפעה באדם על ידי הנשמה מתחילה בראש (פנים) ומשם מתפשטת לשאר איברי הגוף, כך באדמה, ההשפעה מתחילה מארץ ישראל, ומשם מתפשטת לכל העולם. ולפי זה מבאר הגר"א לשיטתו, את הגירסא בברכה "ושבענו מטובה, וקאי על ארץ ישראל" – שהבקשה היא שהקב"ה ישיבענו מטובה של ארץ ישראל המקבלת את השפע תחילה, וממנה מתברכות כל הארצות.

ומעתה מבוארת הכפילות בבקשה להתברך בברכת השנים שלוש פעמים, שהם כנגד בחינות "עולם, שנה, נפש":

- בָּרַךְ עָלֵינוּ ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת הַשָּׁנָה הַזֹּאת, וְאֶת כָּל מֵיְנֵי תְבוּאֹתָהּ לְטוֹבָה – פירושו נתבאר לעיל ש"ענין התבואה כולל כל עניני הפרנסה, פרנסה רוחנית ופרנסה גשמית". והיינו בחינת "נפש", הנבראים שמתברכים בברכה הכוללת את החיים הגשמיים והרוחניים.

- וְתֵן טַל וּמָטָר לְבִרְכָה [או וְתֵן בְּרָכָה] עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וְשִׁבְעֵנוּ מִטוֹבָה – בחינת "עולם", כמבואר לעיל בדברי הגר"א – שמבקשים מהקב"ה שישביענו מטובה של ארץ ישראל, המקבלת את השפע תחילה, וממנה מתברך כל העולם.

- וּבְרַךְ שָׁנֵינוּ בְּשָׁנִים הַטּוֹבוֹת לְבִרְכָה – היא כמובן בחינת הזמן – "שנה".

ושבענו מטובך – בקשה לברכה כללית להיות שבע רצון מהטוב

ז. גם לפי גירסת הרא"ש בלשון הברכה – "ושבענו מטובך", פירוש הדבר בקשה לברכה כללית – להיות שבע רצון מהטוב, כפי שביאר רבי שמעון שוואב בספרו עיון תפילה (שמונה עשרה, עמ' שמא) שיש חילוק בין טוב (באנגלית: good) והוא שם תואר, לטוב (באנגלית: goodness, והוא עצמיות הטוב). ולפי זה ביאר את הכוונה בבקשה "ושבענו מטובך" דהיינו "להרגיש את טוב ה', ולהיות שבע ומרוצה".

והוסיף בביאור הדברים: "ובברכת המזון תקנו חז"ל לומר ומָפֵל טוב לְעוֹלָם אֵל יִחְסְרֵנוּ. ובהאי עלמא גם אנו מתחננים ושבוענו מטובך – הטוב שלך שעודף במעלתו על המאכל והמשתה, והיינו שנהיה מרוצים במה שניתן לנו, ויהיה די סיפוקינו, ולא נרדוף לאסוף יותר מהנצרך. וזו היא הכוונה בברכת (ויקרא כו, ה) ואכלתם לחמכם לשובע, וביארו חז"ל (תורת כהנים המובא ברש"י שם) אוכל קמעא והוא מתברך במעיו. שאף שמאכל האדם יהיה מועט, מכל מקום הוא מרוצה ממה שמכניס. וכן אמר יעקב אבינו (בראשית לג, יא) כי חנני אלקים וכי יש לי כל, שיש בידי כל הנצרך לי. ועל כן אנו מתפללים ושבוענו מטובך, הן בדבר המחיה והכלכלה, והן בהרווחת הכסף והן בכל השתדלויותינו, שנסגל שביעה וריצוי מטובך".

ואם כנים הדברים נמצינו למדים מכל המבואר לעיל, שברכת השנים, המסיימת את שש הברכות ה"אמצעיות" הראשונות, היא ברכה הכוללת את כל "צרכי היחיד":

- בפרנסה וחיים גשמיים ורוחניים.
- בכל ההשפעות הכלולות בבחינות "עולם, שנה, נפש".
- במידת שביעות הרצון להיות מרוצים מכל הטובה שנתברכנו בה.

המלחמה בעמלק בחודש אדר תיקון בחינות עולם שנה נפש

ח. הימצאותו של עמלק בעולם גורמת לפגם בכל הבריאה, כדברי חז"ל שהובאו ברש"י על הפסוק (שמות יז, טז) "וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל יַם סוּף מִלְחָמָה לְהָ בְעַמְלֵק מִדֶּרֶךְ" – "נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק". ופירוש הדבר, כי עמלק גורם לחסרון במציאות הגשמית המתגלה בבריאה בבחינות – "עולם, שנה, נפש". ואם כן, חודש אדר, הזמן שבו נמחה זרעו של עמלק בעת ישועת הפורים – הוא הזמן המתאים לתיקון בחינות – "עולם, שנה, נפש".

ונראה כי קריאת ארבע הפרשיות בחודש אדר, הם כנגד בחינות "עולם, שנה, נפש":

- פרשת שקלים כנגד "עולם" - כי כשהאדם נותן מכספו בכדי לקנות קרבנות, על ידי זה רכשו הגשמי מתעלה ומתקדש, וגם העולם החומרני הגשמי מתקדש להיות עולם רוחני טהור ומלבד זה, יש בקרבנות גם בחינת "נפש", כי בהקרבתם יש תיקון לנפש.

- פרשת פרה כנגד "נפש" - מהותה של הפרה האדומה לטהר את הנפש מהטומאה, ולהכשירה לקבלת הקדושה והטהרה.

- פרשת החודש כנגד "שנה" - הזמן וחשיבותו במערך הבריאה.

- ופרשת זכור - כוללת את כל שלוש הבחינות "עולם, שנה, נפש", שכן מלחמתו של עמלק היא כנגד בחינות אלו:

"עולם" - בתנא דבי אליהו (פרק כד) מובא: "עמלק היה אומר אל אליפו אביו, מי הוא שירש העולם הזה והעולם הבא. אמר לו אליפו אל עמלק בני ישראל יורשין העוה"ז והעוה"ב, לכן לך עכשיו וחפור להן בורות שיחין ומערות של מים כדי לשתות הן ומקניהן, והכן להם דרכים. אם תעשה כן, תזכה ותירש ותנחל ותבוא לעולם הבא. אבל הוא לא עשה כן, אלא כיון שאמר לו רישומו של דבר, מיד יצא עמלק להחריב את העולם, שנאמר (שמות י"ח) וַיָּבֵא עַמְלֵק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְדִים".

"שנה" - עמלק נלחם נגד קדושת הזמן - השבת, כדברי הגמרא במסכת שבת (ק"ח, ב) מובא: "אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה, לא שלטה בהם אומה ולשון, שנאמר (שמות ט"ז, כז) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יָצְאוּ מִן הָעַם לְלָקֵט וְלֹא מָצְאוּ, וכתוב בתריה וַיָּבֵא עַמְלֵק". ובשפת אמת (בשלח תרמ"ה) הוסיף בביאור הדברים: "באמת בכל שב"ק יש הארה מזה, לכן יורדת נשמה יתירה מגן עדן, ונקראת מנוחה. אך אז במדבר היה מתוקן לגמרי, ונקרא שבת ראשונה. ועמלק הרשע ימח שמו עירב זאת המנוחה, לכן יש לזכור תמיד למחות שמו".

"נפש" - המלחמה נגד עמלק היא בעצם המלחמה נגד היצר הרע הטבוע בנפש האדם, כדברי האלשיך (שמות י"ז, יד) "מחיית עמלק היא לא כשאר אומות, שמפיל השר משמים, אלא שעלינו להשמידו. והיא מלחמת היצר הרע המוטלת על כל אחד". וכמבואר בקדושת לוי (דרוש לפורים) "כל איש מישראל צריך למחות חלק רע המכונה בשם עמלק אשר טמון בלבו, דכל זמן דזרע עמלק נמצא בעולם, אז כיון דאדם גם

ר ין ש ע ר ח - ח ו ד ש א ד ר כ צ ב י ע א

כן הוא עולם קטן, אז יש מציאות לעמלק – כח הרע בכל אדם אשר מתעורר בכל פעם להחטיא את האדם.

מעתה מובן הקשר בין נס פורים שעיקרו מחיית עמלק – וקריאת ארבע הפרשיות לברכת "ברך עלינו", שהם "זה לעומת זה" – תיקון הפגם בבחינות "עולם, שנה, נפש", באמצעות ברכת השנים, שבה כל ההשפעות הכלולות בבחינות "עולם, שנה, נפש".

מזל דגים ושבת נפתלי – ברכה והצלחה ברוחניות וגשמיות

ט. תכונות רבות מאפיינות את נפתלי, כפי שעולה מהברכות בהן נתברך על ידי יעקב אבינו ומשה רבנו.

בברכת יעקב נאמר: "נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר" (בראשית מט, כא). ומשה רבנו ברך: "ולנפתלי אמר נפתלי שבע רצון ומלא ברפת ה' ים ודרום ירשה" (דברים לג, ג). פירושים רבים נאמרו בביאור הפסוקים, שמהם אפשר ללמוד על תכונותיו הרוחניות והגשמיות של נפתלי.

● **זריזות, שליחות – רש"י פירש:** "אילה שלחה, זו בקעת גוסר, שהיא קלה לבשל פירותיה, כאילה זו שהיא קלה לרוץ. אילה שלחה, אילה משולחת לרוץ. הנותן אמרי שפר, כתרגומו "יהון מודן ומברכין עליהון". דבר אחר, על מלחמת סיסרא נתנבא, ולקחת עמך עשרת אלפים איש מבני נפתלי (שופטים ד, ו), והלכו שם בזריזות. וכן נאמר שם (שם ד, טו) לשון שלוח, בעמק שלח ברגליו".

● **דברי תורה מתוקים עליו – הכלי יקר מפרש:** "וקרוב בעיני לומר, שאמרי שפר היינו התורה, ועל כן המשילו לאילה, כדמסיק במסכת עירובין (נד, ב) אילת אהבים, למה נמשלו דברי תורה לאילה, לומר לך מה אילה רחמה צר וחביבה על בעלה כל שעה כשעה ראשונה, אף דברי תורה חביבין על בעליה כל שעה כשעה ראשונה. ואולי, שעל זה דרשו "נופת לי", כי דברי תורה מתוקים מדבש ונופת צופים, ורצה לומר, לפי שנקרא נפתלי על שם שדברי תורה מתוקים כנופת צופים לפיו, על כן יזכה להיות כאילה שחביבה על בעלה כל שעה כשעה ראשונה, ויתן אמרי שפר, שאפילו דברי תורה שנתיישנו בפיו הרי הם אמרי שפר, כי שפר מורה על דבר חדש שהוא בשופרו ויפיו".

● **שמח בחלקו – פרש"י:** "שבע רצון, שהיתה ארצו שבעה כל רצון יושביה". וכן תרגם רבי יונתן בן עוזיאל: "נפתלי שבע רעוא וחדי בנוני ימא די נפלו בחולקיה

כצבי

שער ח - חודש אדר

ר"ן

עב

ומלי ברכאן מן פירי דבקעת גינוסר דאתיהיבו ליה מן קדם ה' ימא דסופני וימא דטבריה יירת". תרגום הדברים מובא בספרי: "נפתלי שבע רצון, מלמד שהיה נפתלי שמח בחלקו בזיתים ודגים ובפרגיות, ומלא ברכת ה' זו בקעת גינוסר". ובפירוש העמק דבר (דברים שם) מבאר ש"ברכת נפתלי כוללת את שני המובנים של העושר שהם: [א] עושר ממוני. [ב] העושר האמור בלשון חכמים: איזהו עשיר השמח בחלקו. ואף נפתלי היה שבע רצון - דהיינו שמח בחלקו, וגם ומלא ברכת ה' - עשיר כמשמעו".

העולה מדברים אלו, כי נפתלי התברך ב"שביעות רצון" ובמכלול ברכות גשמיות, אשר מטרתן ותועלתן - רוחנית, וכפי שמתבאר גם מדברי הרמב"ן (דברים שם) שהביא את מדרש רבי נחוניא בן הקנה (ספר הבהיר אות זו) "ישב רבי אמוראי ודרש, מאי דכתיב ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה, כך אמר משה, אם תלך בחוקותיו תירש העולם הזה והעולם הבא".

ואף מזל דגים עניינו ברכה וריבוי גשמי ורוחני.

אשר על כן, חודש אדר - מזל דגים - ותכונות שבט נפתלי - הם ההצלחה והברכה בגשמיות ורוחניות, לה אנו מייחלים מידי יום, בברכת "ברך עלינו".

